

בס"ד, כ"ט טבת התשפ"ו

מנחות ז' – תיקון קמיצה פסולה, קידוש קומץ בכלי, וקבלת דם וחביתין בשני כלים

שאלות:

1. שמעון היה אונן כשהוא קמץ את המנחה, הוא יכול להחזיר את הקומץ למנחה?

קידוש כלי שרת ותיקון קמיצה פסולה

רב נחמן בסוף הדף הקודם הסביר את דעת התנאים בברייתא שקמיצת פסולים היא עבודה שפוסלת את המנחה, ומסתיימת רק במתן הקומץ בכלי שרת. הגמרא הקשתה שאם הוא מחזיר את הקומץ לכלי המנחה – הרי כלי השרת מקדש את מה שבתוכו, ואם ככה הקומץ אמור להיפסל שוב כשהוא מתקדש בכלי המנחה?

○ **רבי יוחנן מתרץ**: זאת אומרת כלי שרת אין מקדשין אלא מדעת. כיוון שהפסול לא התכוון שהכלי של המנחה יקדש את הקומץ, הוא לא נפסל.

▪ הגמרא **מקשה**: הרי **ריש לקיש** שאל את **רבי יוחנן** לגבי פסולין בכלי שרת האם הם כשרים להיקרב (למשל אם זר קמץ ונתן לכלי, האם הכלי מקדש את זה להקטיר), ו**רבי יוחנן** השיב אין מקדשין!

▪ הגמרא **מתרצת**: אין מקדשין ליקרב, אבל מקדשין ליפסל (כלומר, אם פסול קידש באופן שנגמרה העבודה זה פוסל).

○ **רב עמרם** מציע דרך אחרת להחזרת הקומץ למנחה: אפילו אם כלי שרת מקדשים שלא מדעת, ניתן להחזיר את הקומץ לכלי באופן שלא מקדש אותו, כגון שמחזיר אותו לביסא (כלי שרת שבו בוללים מנחה) כשהיא גדושה מעל גדותיה, כך שהקומץ לא נכנס לחלל הכלי.

▪ הגמרא **מקשה**: איך הכלי יכול להיות גדוש הרי קמצו ממנו ונהיה חור? וגם הקומץ עצמו צריך להיות מתוך הכלי ולא מגודש שמעל הכלי. אי אפשר לקמוץ מהגודש, זה לא קדוש.

▪ הגמרא **מתרצת**: הביסא היתה טפופה (מלאה אבל לא גדושה), והקמיצה יצרה גומא. המחזיר מניח את הקומץ על דופן הכלי ומזיז את הכלי, והקומץ נופל ממילא לתוך הגומא, ככה שנעשה כמי שהחזירו הקוף – ואין בזה מעשה אדם שמקדש בכלל, ואפילו שלא מדעת.

2. שובל הכהן הניח את הכלי של המנחה על הרצפה, וקמץ ממנו, ונתן בכלי אחר לידו, המנחה פסולה?

קידוש וקמיצה מכלי שעל גבי קרקע

רבי ירמיה מנסה דרך שלישית לענות על השאלה איך אפשר להחזיר את הקומץ למנחה: הוא שואל את **רבי זירא**: למה לא נעמיד את המשנה בכהן שמחזיר את הקומץ לכלי שמונח על גבי קרקע?

- **רבי זירא משיב:** אתה נוגע בשאלה פתוחה **שרב נחמן** שאל את **אבימי**. הגמרא מביאה את הסיפור: **שאבימי** בא ללמוד **מרב חסדא**, למרות **שאבימי** היה בעצם הרב של **רב חסדא**, אבל כאן היה מקרה חריג **שאבימי** שכח את מסכת מנחות.
 - **רב נחמן** פגש את **אבימי** שלמד מנחות אצל **רב חסדא** ושאל אותו: איך קומצין? **אבימי** הצביע על כלי שעל הקרקע, ו**רב נחמן** שאל: האם קומצין מכלי שעל גבי קרקע? **אבימי** השיב: שכן אבל צריך שכהן יגביה את הכלי.
 - **רב נחמן** שאל שאלה דומה: איך מקדשין את המנחות, הכנסת המנחה לכלי? **אבימי** השיב: נותנה לכלי זה (שעל הקרקע), וגם שם צריך שכהן יגביה.
 - **רב נחמן הקשה:** אם ככה, יוצא שצריך שלושה כהנים לעבודה (שניים להגביה שני כלים, ואחד שקומץ ונותן בכלי). **אבימי** השיב: מה זה משנה אם צריך, צריך; כמו שלקרבת התמיד צריך 13 כהנים.
 - **רב נחמן הקשה** ממשנה שמונה את עבודות המנחה הפוסלות (קמיצה, נתינה בכלי, הולכה, הקטרה) ולא מזכירה הגבהה, אבל **אבימי** דחה את הקושיה: שהתנא מונה סדר עבודות המנחה ולא את הכהנים שמבצעים אותה.
- והגמרא מביאה ששאלו גם את **רב ששת** את אותה שאלה, והוא הביא ראייה ממשנה שמתארת את החלפת לחם הפנים בהיכל בשבת:
- בשבת היו מחליפים את לחם הפנים, ובין השאר היו לוקחים את שני הביזיכים (שדינים כקומץ לגבי לחם הפנים, שהוא שירים), שם לא היה כהן שהיה מגביה את השולחן (שהוא על גבי קרקע). מכאן שקומצים מכלי שעל גבי קרקע.
 - הגמרא מנסה לתרץ שגם כאן מונים את סדר העבודות ולא את סדר הכהנים, אבל הגמרא אומרת שאי אפשר לתרץ ככה, משום שכאן מונים את הכהנים ואת מספרם בדיוק (4 נכנסים, 4 מקדימים), ולכן אם היה צורך בכהן מגביה – הוא היה מוזכר. ולכן המסקנה היא, שקומצים מכלי שעל גבי קרקע.
3. שמשון כהן קיבל דם של עולה בשני כלים נפרדים האם הדם התקדש ואפשר לזרוק אותו?

קידוש קומץ בכלי

- רבא** אמר: שבורר לו שמי שקומץ מכלי שעל גבי קרקע כשר (נלמד מסילוק ביזיכין). וכן מקדשין מנחה בכלי שעל גבי קרקע (נלמד מסידור ביזיכין, שהביזיכים ביחד עם לחם הפנים נחשבים ביחד כמו מנחה ששמים על השולחן שהוא על הקרקע והוא מקדש אותם).
- **רבא** שאל: מה הדין בקידוש קומץ (הנתינה בכלי שרת אחרי הקמיצה)? שלא ניתן ללמוד את זה מסילוק ביזיכין כי הם לא מוכנסים לכלי אלא ישר להקטרה. האם לומדים ממנחה שמקדשין בכלי שעל הקרקע, או לחילופין מדם, שקבלת דם לא נעשית בכלי שעל הקרקע? (כי ארבע העבודות של המנחה מקבילות לארבע העבודות של הזבח ונתינת הקומץ בכלי מקבילה לקבלת הדם). ו**רבא** פשט בעצמו: שלומדים מדם.
 - הגמרא מקשה על **רבא**: אם לומדים מדם, למה קומץ שחלקו בשני כלים – **רבא** אמר קדוש (בניגוד לדם שלא קדוש לחצאין, שאם קיבלו פחות משיעור הזאה בכלי אחד למרות שיש עוד דם בכלי אחר הם לא מצטרפים וזה פסול)? הגמרא מתרצת: **שרבא** חזר בו משיטתו שקומץ קדוש לחצאין.

4. יהושע הכהן הגדול הכין את מנחת החביתין בשני כלים חצי עשרון בכל אחד, המנחה פסולה?

קבלת דם, מי חטאת, וחביתין לחצאין

הגמרא מבררת את המקור לדין שדם חטאת לא קדוש לחצאין, מדובר במקרה שקיבלו בכלי פחות משיעור הזאה וצירפו מכלי אחר.

- **רב תחליפא בן שאול** שנה ברייתא: שבמי חטאת (אפר פרה אדומה), אם קידש פחות מכדי הזאה בשני כלים וערבב – לא קידש. והגמרא שואלת: מה הדין בדם?

ומכאן עד כמעט סוף העמוד הסוגיה זהה לסוגיה שראינו בזבחים דף צג. ונביא את הסיכום משם:

הגמרא מתלבטת האם אפשר ללמוד את הדין הזה ממי חטאת (שם הדין הזה קיים), והאם במי חטאת הדין הזה הוא הלכה למשה מסיני (ואז לא לומדים) או לימוד מהפסוק (ואז כן לומדים, כי יש פסוק דומה בדם).

- **רבי זריקא** משום **רבי אלעזר** אומר שגם בדם, אם קיבלו פחות מכדי הזאה בשני כלים – לא קידש.

- **רבא** מביא ברייתא שלומדת: "וְטָבֵל" (שלא ינגב את שולי הכלי) ו"בְדָם" (שיהיה בדם שיעור טבילה מעיקרו), ומהריבוי "מן הַדָּם" לומדת הברייתא שעל כל הזאה צריך לטבול מחדש את האצבע באותו דם שבכלי. **רבא** מפרש: שהכוונה היא שאי אפשר להשתמש בשיריים שנשארו על האצבע, וכמו שאמר **רבי אלעזר** ששיריים שבאצבע פסולים להזאה.

- הגמרא מקשה על הדין של **רבא** מברייתא לגבי חטאת פנימית: שממנה משתמע שהדם שיוצא מידו כשיריים חייב כיבוס (סימן שהוא כשר). **רבא** מתרץ: אין הכוונה בברייתא עד שגמר להזות (את כל שבע ההזאות בחטאת הפנימית), אלא הכוונה היא שעד שההזאה לא עזבה את היד שלו הדם טעון כיבוס על בגד, אבל פעם שהיא יצאה ההזאה מהיד, השיריים שעל האצבע הופכים לפסולים.

אביי מקשה על **רבא** ממשנה בפרה אדומה: שאם הכהן גמר להזות – מקנח את ידו בגופה של פרה (שנשרפת). לכאורה מדובר רק שהוא גמר את שבע ההזאות מפרה אדומה ולא מה שנשאר על האצבע בין הזאה להזאה. **רבא** מתרץ: שהכוונה במשנה במסכת פרה שאת האצבע הוא לא מקנח בין הזאה להזאה על הפרה שלא ידבקו שערות, אבל כן צריך לקנח את האצבע בין הזאה להזאה על שפת המזרק, כי השיריים פסולים. (עד כאן הסוגיא הזוהה לזבחים צג)

הגמרא מקשה על דעת **רבי אלעזר** בחביתין כהן גדול.

- **רבי יוחנן** אמר: שבחביתין כהן גדול (מנחת עשרון סולת לכהן גדול, שהיה מקריב חציה בבוקר וחציה בערב): היא לא קדושה לחצאין (אם חילק את הסולת לשני כלים).
- **רבי אלעזר** אמר: מתוך שקריבה לחצאין (מחצית בבוקר ומחצית בערב), קדושה לחצאין. והגמרא מקשה: למה **רבי אלעזר** לא לומד מדם שהוא עצמו אמר שדם לא קדוש לחצאין?

והגמרא תמשיך לדון בזה בדף הבא.